

Duurzaamheid

In Halifax is ook gesproken over de duurzaamheid van de nertsenhoudery. Aan het management hoeft aldus Møller in Denemarken niet veel te veranderen. Er is nog een grote winst te behalen in verbetering van de voerefficiëntie; een voerbesparing van 25 % is mogelijk. Maar de belangrijkste uitdaging is toch er voor te zorgen dat de houderij door publiek en politici geaccepteerd wordt.

De vraag is of de nertsenhoudery duurzaam is. Zo ja, dan is de vraag of we die duurzamer kunnen maken door managementverandering. Zo niet, dan is de vraag of we die duurzaamheid door onderzoek, management of anderszins ook in de toekomst kunnen garanderen. Over deze vragen werden twee voordrachten gepresenteerd, door Larry Martin uit het dun bevolkte goeddeels niet in cultuur gebrachte Canada en Steen Møller uit het grotendeels in cultuur gebrachte Denemarken. Heel veel nieuws hadden ze niet te vertellen, maar beiden zijn autoriteiten in hun land zodat de waarde van hun bijdragen de weergave van de actuele stand van zaken is. Tezamen besloegen hun bijdragen 19 bladzijden, zodat deze 2 bladzijden sterk gecomprimeerd zijn. Aangezien Martin vanuit de Canadese problematiek sprak en Møller vanuit de ons nader liggende Deense situatie besteed ik hoofdzakelijk aan zijn bijdrage aandacht. De voordrachten werden gepresenteerd voor het uitbreken van de economische crisis, zodat de invloed van een inzakkende markt op de duurzaamheid geen aandacht kreeg.

Welzijn

Jarenlang is gestreefd naar zo min mogelijk pelsbeschadigingen en bijtewonden, gezondheidsproblemen, angst en agressie. Welzijnsverbetering was niet het doel van dit management maar wel het gevolg. De duurzaamheid van de nertsenhoudery wordt dus niet bedreigd door welzijnsproblemen omdat nertsen uitstekend gedijen onder de omstandigheden die we hen bieden. De duurzaamheid wordt wel bedreigd door de politiek die de nertsenhoudery hoe dan ook onaanvaardbaar vindt, en anders niet overtuigd is van het welzijnsniveau op de nertsenfarm. De laatsten willen de nertsenhouders nogal eens opzadelen met "verbeteringen" die economisch onverantwoord zijn, zoals vossen in Denemarken. Vaker echter zien we, bijvoorbeeld in Nederland, dat de politiek economisch haalbare verbeteringen afdwingt. Onderdeel van het streven naar een duurzame nertsenhoudery is dus dat nertsenhouders bij voortdurend beargumenteren, demonstreren en documenteren dat de welzijnsproblemen

gering zijn, en dat er op toegezien wordt dat het welzijn in de nertsenhoudery gewaarborgd is.

Møller gebruikt hier een woord dat ik niet eerder hoorde gebruiken, en dat is het welzijns-potentieel van de nerts. Met te zeggen dat het welzijns-potentieel groot is wordt niet gezegd dat elke pelsdierenhouder goed genoeg voor zijn dieren is, maar wel dat nertsen het in zich hebben om tevreden te zijn met een verzorgingssysteem dat elke pelsdierenhouder hen in redelijkheid kan bieden. De voordelen van de nertsenhoudery, vergeleken met andere houderijen zijn: (1) nertsen paren op een natuurlijke manier in het juiste seizoen, (2) ze hebben een nestkist met nestmateriaal zodat ze onbeperkt nesten kunnen bouwen, (3) ze kunnen hun jongen op natuurlijke wijze werpen, (4) ze hoeven niet eerder gespeend te worden dan voor hun welzijn nodig is, (5) ze blijven lichamelijk ongeschonden, (6) ze kunnen in groepen worden gehouden in een samenstelling die aan hun behoeften voldoet, (7) er is geen transport naar het slachthuis, (8) tijdens het pelzen blijkt steeds weer dat er geen lichaamsbeschadigingen van betekenis zijn, (9) hun huisvesting maakt het mogelijk ze voortdurend te observeren en controleren. Aan punt 6 wil ik nog wel toevoegen dat Møller en ik nog in discussie zijn over de vraag wat nou precies de behoeften van de nerts zijn, maar we zijn het er wel over eens zijn dat we nertsen probleemloos in elke denkbare groep kunnen huisvesten en verzorgen, al moesten het groepen van 100 zijn.

Controle van het welzijn op de bedrijven zelf is van cruciaal belang voor het acceptabel maken van de houderij. In Denemarken is daartoe een systeem ontwikkeld. Eerst is een lijst van 36 welzijns-indicatoren opgesteld. Met de lijst op zak wordt een bedrijf 5 keer per jaar bezocht verdeeld over de drie hoofdperiodes: januari-maart, april-juni en juli-december. Alle dieren die een natuurlijke dood sterven worden door veterinaire instituten onderzocht en in de pelstijd wordt een steekproef van 40 kadavers onderzocht. De voerkeuken verzamelt gegevens over groei en voeropname. Zes bedrijven zijn aldus doorgelicht. Van de 36 welzijns-indica-

Dr. G. de Jonge
Leiden

toren kwamen er 5 naar voren die nogal eens tekort schoten en die tot managementverbeteringen noopten. De tekortkomingen waren doorgaans aan deze managementtekorten gerelateerd: (1) te beperkt voeren in de winter waardoor stereotiepe gedrag, teveel gewichtsverlies en te veel agressie waren ontstaan, (2) te weinig kooien doordat er "te veel" jongen groot waren geworden, (3) te veel dieren per verzorger.

Met dit soort gegevens, en vooral met de bedrijfsverbeteringen die daaruit voortvloeiden verwachten de Denen het publiek en de politiek positief te kunnen beïnvloeden. De aanpak is professioneel en gebaseerd op ruime kennis over de nerts en zijn mogelijke welzijnsproblemen, maar de Denen zijn er wel laat mee. Onwillekeurig gingen mijn gedachten 25 jaar terug in de tijd. De NFE zag toen al in dat de politiek op deze manier geïnformeerd moet worden en heeft daarom Wiepkema verzocht het welzijn op Nederlandse nertsenfarms te onderzoeken. Wiepkema heeft de opdracht aan mij gedelegeerd, en ik heb een werkstuk afgeleverd dat er toe geleid heeft dat de nertsenhouders in Nederland in de 25 daaropvolgende jaren kon groeien en bloeien. Laten we hopen dat de Denen, gewapend met een veel diepgaander kennis van de nerts en een ruimer budget, dit resultaat op zijn minst evenaren.

Invloed op het milieu

In de Deense praktijk is milieuverantwoord werken goeddeels het naleven van de lokale voorschriften en in Nederland zal dat niet anders zijn. Toch kan er met managementwijzigingen, los van de bestaande regels nog wel wat verbeterd worden. De belangrijkste verandering die Møller opperde, betrof voermanagement en voersamenstelling. Het nertsenvoer is voor het milieu vooral belastend door de eiwitten, die verantwoordelijk zijn voor de ammoniakuitstoot, en door kalk en fosfor waarvan er al gauw te veel in het milieu terecht komt. De Denen zien al jaren dat de voeropname per geproduceerde pels jaarlijks met 1.3 % stijgt doordat de nertsen jaarlijks 2.3 % in gewicht toenemen (ik vraag me af of er niet alleen een toename per dier, maar ook een toename per vierkante meter geproduceerde pels is). Daarnaast is de laatste 10-15 jaar in Denemarken de stikstof- en fosforuitscheiding per fokteef voortdurend toegenomen, door de toenemende worpgrootte.

Een bijdrage aan vermindering van de milieubelasting is een vermindering van het eiwitgehalte van het voer waar we ruim 20 jaar geleden al mee begonnen zijn. Maar Møller zag vooral veel heil in verbetering van de voerefficiëntie (zie de volgende paragraaf). Verder zag hij nog

mogelijkheden om de mest/urine opvang en opslag te verbeteren.

Al met al werd de milieubelasting niet gezien als rem op de duurzaamheid van de nertsenhouders.

Voer en voerefficiëntie

Nertsen eten het afval van de vis- en vleesindustrie die zonder de nertsenindustrie weinig tot geen waarde heeft, en dat zal wel zo blijven. De duurzaamheid van de nertsenhouders hangt uiteraard af van de duurzaamheid van andere dierlijke productie, en dat de mens voorlopig wel vlees blijft eten is tamelijk zeker. Maar, ook al is afval goedkoop, het moet toch verwerkt en vervoerd worden zodat de duurzaamheid van de nertsenhouders gebaat is bij een zo efficiënt mogelijk gebruik van het voer, ook al is het maar afval (ik wil daaraan toevoegen dat het in Nederland, anders dan in Denemarken, ook nog geld kost om de mest kwijt te raken). Er is wel een goede reden om te geloven dat de efficiëntie ook verbeterd is met de klassieke voermethode: overmaat voeren, en ergens op de dag de op de kooien liggende resten verspreiden. Want de nertsen zijn in de loop der jaren aanzienlijk groter geworden, terwijl (in Denemarken) het voerverbruik jaarlijks met slechts 1.3 % is gestegen. Een verdere verbetering is mogelijk gemaakt door de ontwikkeling van handcomputers (PDA's) die het mogelijk heeft gemaakt individueel te voeren waardoor het voer verdelen niet meer zo belangrijk is.

Om de voerefficiëntie verder te verbeteren heeft Møller met zijn medewerkers een interessant experiment uitgevoerd. In een 4 jaar lopend project zijn 4 groepen nertsen en hun nakomelingen op vier manieren gevoerd en gemanaged:

1. controle, ofwel klassieke verzorging met voerverdeling
2. onbeperkt maar wel individueel gevoerd met selectie op grond van het novembergewicht,
3. als 2, maar selectie op grond van voerefficiëntie,

tie,

4. beperkt gevoerd door ze 20 % minder te geven en selectie op grond van het novembergewicht.

Van de selectielijnen van de proefgroepen ging de voerefficiëntie met de jaren goed vooruit, vooral in die waarin geselecteerd werd ten gunste van voerefficiëntie. Het meest opmerkelijke resultaat was naar mijn smaak dat in groep 4 (beperkt voeren en selecteren op grond van het novembergewicht) de dieren na 2 generaties gemiddeld 500 g zwaarder waren dan de controlegroep, terwijl de voeropname gelijk was gebleven. Hiermee werd met de jaren een voerbesparing van 25 % gerealiseerd. Een voordeel van deze methode is dat selecteren op basis van gewicht minder werk is dan selecteren op basis van voerefficiëntie, omdat dat gewicht heel makkelijk vast te stellen is. Het kan met de weegschaal, maar een beetje pelsdierenhouder kan het ook op het oog.

Op het Spelderholt hebben we jaren geleden ook het effect van voerbeperking onderzocht en de resultaten waren van dien aard dat we het niet herhaald hebben. We hadden moeten doorzetten en selecteren. Door hun selectie hebben de Denen de dieren er uit geselecteerd die ondanks beperkt voeren toch zwaar zijn geworden. Het eerste seizoen is het economisch beslist nadelig omdat veel van de beperkt gevoerde dieren mager zijn, en dus kleine pellen opleveren, maar wellicht wordt dit het volgende seizoen al goed gemaakt.

De conclusie is dat het goed mogelijk is om zonder extra kosten, maar met verandering van management 25 % voer te besparen en de dieren toch het zelfde gewicht te laten behouden, of eventueel voer te geven en het gewicht met 25 % te laten toenemen. Als deze wijzigingen doorgevoerd worden, dan wordt dus de milieubelasting aanzienlijk verminderd, hetgeen de duurzaamheid ten goede komt. Møller zei er niet bij dat de milieubelasting alleen vermindert als het aantal dieren gelijk blijft. Ik zeg het maar even omdat we in Nederland gezien hebben dat de veranderde samenstelling van nertsenvoer die hier 20 jaar geleden is doorgevoerd tezamen met de dalende prijs van het afval tot een aanzienlijke uitbreiding van het aantal dieren heeft geleid.

Conclusies

Het zal u niet verrassen dat Møller tot de conclusie komt dat de belangrijkste uitdaging nu en in de nabije toekomst gelegen is in het politiek en sociaal aanvaardbaar maken van de nertsenhouders. Op farmniveau is het management de belangrijkste factor die bijdraagt aan het welzijn van de nerts.